

Przeciwdziałanie unikaniu opodatkowania CIT a orzecznictwo sądów administracyjnych: jak globalizacja determinuje politykę podatkową

Zgodnie z szacunkami OECD, roczne straty spowodowane unikaniem opodatkowania przez korporacje międzynarodowe sięgają 240 mld USD. Co istotne, zagrożenie, jakie stwarza dla bezpieczeństwa budżetowego państw unikanie opodatkowania CIT jest jakościowo inne niż w przypadku ‘luki VAT’. O ile oszustwa VAT-owskie zwykle opierają się na relatywnie prostym *modus operandi* wykorzystującym wyłudzenia zwrotów, unikanie CIT jest realizowane przy wykorzystaniu wyselekcjonowanych instrumentów finansowych w transakcjach międzynarodowych. Często jest ono przeprowadzane w zgodzie z literą prawa – choć sprzecznie z jego celem. W konsekwencji, walka z tym zjawiskiem jest zdecydowanie bardziej skomplikowana, i wymaga zastosowania innych mechanizmów.

Projekt badawczy podejmuje problem unikania opodatkowania CIT na dwóch płaszczyznach – systemowych przyczyn (strukturalnych zmian globalnej gospodarki, dzięki którym problem mógł osiągnąć obecne rozmiary) oraz wypracowanych na poziomie wewnątrz krajowym i międzynarodowym kierunków polityki podatkowej.

W zakresie przyczyn problemu, projekt analizuje zmiany struktury gospodarki globalnej, zapoczątkowane w latach siedemdziesiątych. Przesunięcia w kierunku (i) wzrostu znaczenia kapitału i usług niematerialnych (tzw. III i IV Rewolucja Przemysłowa); (ii) finansjalizacji gospodarki oraz (iii) rozwoju globalnych łańcuchów wartości i swobody przepływu kapitału – podważają możliwość rzetelnego i bezbłędnego odzwierciedlenia działalności korporacji przez rachunkowość. Tym samym, wątpliwa staje się adekwatność kategorii księgowej dochodu jako podstawy opodatkowania CIT we współczesnej gospodarce. Innymi słowy, problem unikania opodatkowania CIT wykracza poza kwestie przestrzegania prawa, obejmując adekwatność samego modelu tego podatku we współczesnej, cyfrowej gospodarce.

Tymczasem wypracowywane na poziomie krajowym i w organizacjach międzynarodowych jak OECD i UE kierunki polityki podatkowej zwykle pozostają w kręgu dotychczasowego modelu opodatkowania CIT. Obejmują obniżanie stopy podatku – prowadzące do (czasem agresywnej) konkurencji podatkowej – oraz kazuistyczne „zamykanie luk” prawnych. Nawet ostatnie propozycje administracji J. Biden’a (i) koordynowanej globalnie minimalnej stawki CIT i (ii) realokacji prawa do opodatkowania niektórych dochodów generalnie wpisują się w obecną architekturę CIT, pomimo, że ta druga propozycja obejmuje opodatkowanie korporacji międzynarodowych (w pewnym zakresie) jako całości, w miejsce stosowania cen transferowych

Proponowany projekt analizuje proces formułowania polityki podatkowej w zakresie przeciwdziałania unikania CIT w jego skomplikowanym środowisku, obejmującym czynniki zewnętrzne (globalne trendy i inicjatywy międzynarodowe) oraz czynniki wewnętrzne (orzecznictwo niezawisłych Sądów Administracyjnych, sprawujących kontrolę nad legalnością działań administracji).